

GEOGRAFSKO – DEMOGRAFSKA IZHODIŠČA ZA OBLIKOVANJE NOVIH OBČIN NA ŠKOFJELOŠKEM*

Avtorji predloga bodoče ureditve lokalne samouprave v Republiki Sloveniji predlagajo, da bi bila republika v bodoče razdeljena na 230 do 250 novih občin. Poprečno velika občina bi bila velika 81 km² in bi imela cca. 8000 prebivalcev. Občine bi se preko ca. 20 pokrajin povezoval z republiko.

V primerjavi s sedanjim številom občin (62) je predlagano število novih občin sorazmerno veliko, vendar je nove občine potrebno razumeti bistveno drugače. Med ljudmi še vedno velja stara predstava o občinah, njenih pravicah in dolžnostih. Bistvena značilnost novih občin bo predvsem dinamičnost in večje upoštevanje interesov prebivalcev posameznih relativno ozkih območij.

Izhodišča za oblikovanje novih občin

Po osnutku zakona o lokalni samoupravi naj bi bodoča občina:

- imela najmanj 3000 prebivalcev,
- prebivalcem zagotavljala uresničevanje skupnih interesov in dajala osnovne pogoje za življenje kot so trgovina z osnovno preskrbo, zdravstveni dom, pošto, banko, določeno stanovanjsko in komunalno opremljenost,
- bila oblikovana tako, da bi njene meje potekale po mejah katastrskih občin.

Na tej podlagi je predlagatelj zasnove novih občin v Republiki Sloveniji analiziral in upošteval:

- upravno razdelitev v nekaterih sosednjih državah,
- ekonomsko-funkcijsko regionalizacijo (oskrbno-storitveno zadostnost posameznih regij – občin)
- velikost občin (število prebivalcev)

– nekdanjo in sedanjo delitev Slovenije na upravno-teritorialne enote.

V razpravah o bodoči upravno prostorski ureditvi Slovenije si vsekakor lahko pomagamo s primeri iz tujine, čeprav avtorji sami priznavajo, da so take primerjave lahko vprašljive zaradi drugačnih geografskih razmer, gostote prebivalstva ipd. Pa vendar so primerjave s sosednjimi državami zaradi že uveljavljene evropske listine o lokalni samoupravi in sprejetih zakonov o lokalni samoupravi lahko zanimive.

Sosednja Koroška se je na primer odločila za še sprejemljivo spodnjo število prebivalcev občine 2000 ali poprečno 2580 prebivalcev, ZRN za spodnjo mejo 4000–5000 prebivalcev, kot poprečno pa 8000–10.000 prebivalcev, Italija 5000 prebivalcev in poprečno 7000 prebivalcev.

Zaradi večjih gostot so poprečne velikosti občin manjše od naših predlaganih: v Avstriji je poprečna velikost občine 34 km², v Italiji 37 km², v Švici 15 km² ipd.

Ekonomsko-funkcijske regije so nastale na podlagi spontane gravitacije prebivalcev k posameznim središčem (centralnim krajem). Gravitacija k posameznemu oskrbno-storitvenemu centru je v prvi vrsti odvisna od števila in kvalitete oskrbno-storitvenih dejavnosti, ki jih tak center ima (govorimo o pritezni moči centra). Na ta način so se izoblikovala širša ali ožja gravitacijska zaledja in glede na pomembnost tudi hierarhija centralnih krajev. Najnižji stopnji centralnosti ustreza obseg lokalne gravitacije. To so ponavadi centri krajevnih skupnosti z minimalno oskrbno-storitveno funkcijo za prebivalce,

* Avtorjevo predavanje v okviru Blaznikovega večera dne 21. maja 1992 v galeriji na Loškem gradu.

ki v center gravitirajo (trgovina z mešanim blagom, nepopolna OŠ, sedež KS ipd.) V praksi gravitacija, predvsem k centrom višjega ranga (občinsko, regijsko središče) ni več jasna in se med seboj prepleta (npr.: Kranj – Ljubljana).

Zahteva predlagatelja v osnutku zakona (osnovna preskrba, zdravstveni dom, osnovna šola, banka ...) bi ustrezala opremljenosti centralnih krajev na II. – III. stopnji. Po različnih avtorjih so to bodisi pomembnejša lokalna središča, bodisi mikroregionalna ali ruralna (tudi industrijska) središča. *(Na Koroškem je bil poudarek na velikosti območja, ki ustreza krajevni skupnosti in se v kar največji meri ujema s šolskim okolišem, ki leži v njenem območju).*

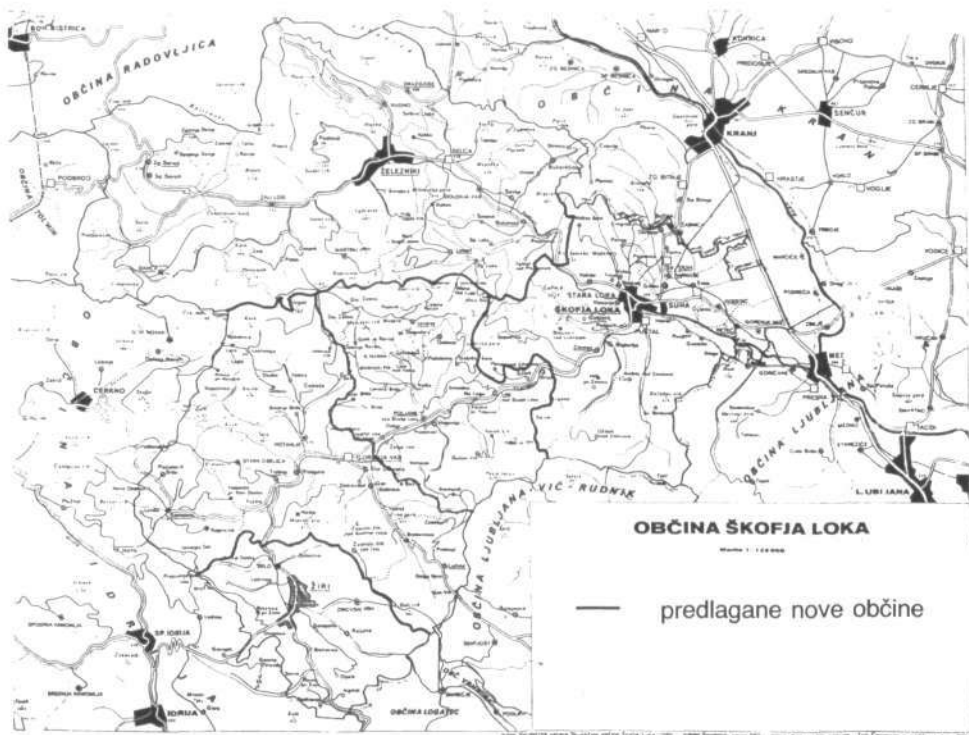
Naše bodoče občine bi morale imeti najmanj 3000 prebivalcev. Ta meja lahko glede na dane (geografske) razmere niha. Postavljena meja ima po našem mnenju socio-ekonomski pomen. Pomeni, da je pripravilalec predloga poskušal določiti sprejemljivo mejo v šte-

vilu prebivalcev, ki na eni strani še omogoča optimalno uresničevanje interesov v lokalni skupnosti, na drugi strani pa še zagotavlja minimalno ekonomsko raven funkcioniranja bodoče občine, saj bodo njeni prihodki med drugim odvisni tudi od števila davkoplačevalcev.

Dobra osnova bodočim občinam je vsekakor nekdanja in sedanja upravno-teritorialna razdelitev Slovenije saj je bila in je odraz določenih družbenih in ekonomskih integracijskih procesov. Avtorji še posebno izpostavljajo krajevne skupnosti, ki so postale temeljne lokalne celice združevanja in uveljavljanja krajevnih interesov in potreb.

Predlagana zasnova novih občin na ozemlju današnje občine Škofja Loka

Po predlogu bi bilo ozemlje današnje občine razdeljeno na pet novih občin in sicer: Žiri, Gor. vas, Poljane, Šk. Loka in Železniki. Meje predlaganih občin se

NEKATERI PODATKI O PREBIVALSTVU PO BODOČIH OBČINAH

OBČINE	VSI PREBIVALCI					KMEČKO PREBIVALSTVO						INDEKS	
	ŠTEVILO			RAST		ŠTEVILO		RAST ¹		DELEŽ STARANJA ²			
	1971	1981	1991	71/81	81/91	1971	1981	1987	71/81	81/87	1971		1981
ŠKOFJA LOKA	13754	17210	19085	2.2%	1.0%	1169	583	573	-6.7%	-0.2%	8.4%	3.4%	45
POLJANE	2349	2580	2928	0.9%	1.2%	831	486	375	-5.2%	-4.3%	35%	18.8%	53
GORENJA VAS	3959	3998	4285	0.1%	0.7%	1090	608	538	-5.6%	-2.0%	27%	15.2%	58
ŽIRI	4056	4405	4631	0.8%	0.5%	394	216	192	-5.8%	-2.0%	9.7%	5.0%	57
ŽELEZNIKI	6730	7082	7693	0.5%	0.8%	1246	800	710	-4.5%	-2.0%	18.8%	11.3%	46
SKUPAJ	30848	35275	38622	1.3%	0.9%	4748	2693	2388	-5.5%	-2.0%	15%	6.7%	

¹ povprečno letno

² razmerje med prebivalci starimi 0-14/nad 64 let

bolj ali manj pokrivajo z mejami nekdnjih matičnih okolišev.

Na višjem nivoju bi se naše občine povezale z drugimi srednjegorenjskimi občinami na območju Kranja in Tržiča v pokrajino.

Največ prebivalcev bi imela občina Šk. Loka (19085), najmanj pa občina Poljane (2928). Podobno velja za število zaposlenih, saj bi občina Šk. Loka prevzela kar 55 % vseh zaposlenih v gospodarstvu in negospodarstvu sedanje občine. Najstarejša bi bila občina Gor. vas, sledijo Žiri, Poljane, Železniki in Šk. Loka. V obdobju 81/91 je imela najhitrejše rast prebivalcev »občina Poljane« (1,2 % pop. letno), sledijo Šk. Loka (1,0 % pop. letno), Železniki (0,8 %), Gor. vas (0,7 %) in Žiri (0,5 % pop. letno).

Opravljenе so bile nekatere analize, ki nam lahko služijo za presojo upravičenosti predlagane zasnove občinske delitve:

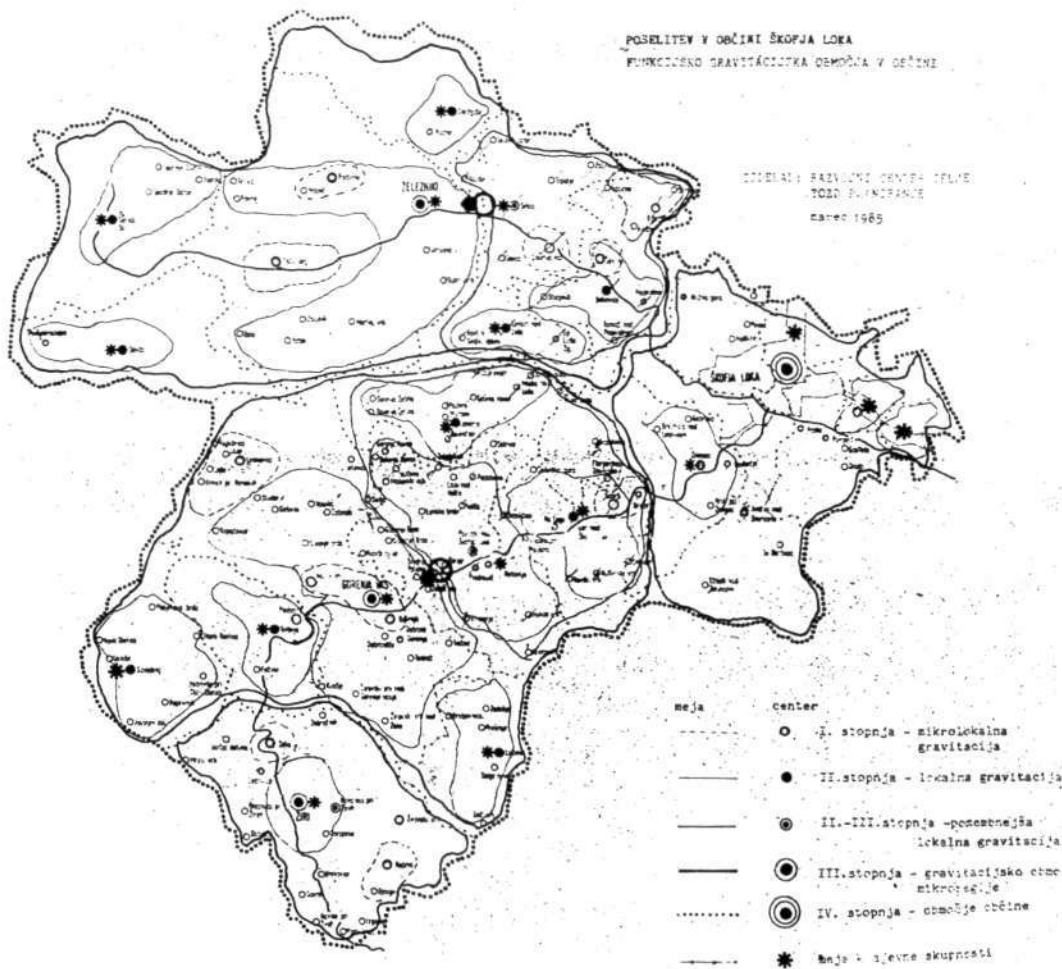
1. Analiza ekonomsko-funkcijskih območij občine kaže, da se prebivalci na mikroregionalni ravni (tudi pomembnejša lokalna središča) povezujejo s štirimi mikroregionalnimi središči: Šk. Loko, Železniki, Gorenjo vasjo in Žirmi. To pomeni, da so se v občini izoblikovale štiri mikroregije: škofjeloška, selška, poljanska in žirovska.

Meje mikroregij se ujemajo z mejami predlagane delitve na nove občine. Razlika je seveda v delitvi poljanske mikroregije na Poljane in Gorenjo vas.

2. Analiza dnevne migracije oseb, ki opravljajo poklic. Popisni podatki iz l. 1981 (za l. 1991 še niso dostopni), obdelani za območje predlaganih novih občin pokažejo, da v Šk. Loki 77 % vseh, ki opravljajo poklic, opravlja poklic doma (na območju predlagane občine Šk. Loka), v Železnikih 83 %, Žireh 91 %, Gor. vasi 58 % in Poljanah 37 % vseh, ki opravljajo poklic, opravlja poklic doma (območje občine Poljane). Najbolj »samozadostna« v zaposlitvenem oziru je predlagana občina Žiri (žirovska mikroregija), malo manj predlagana občina Železniki (selška mikroregija) in predlagana občina Šk. Loka (škofjeloška mikroregija), najmanj pa predlagani občini Gor. vas in Poljane; še posebno pri slednji je potrebno poudariti, da je zaposlitveno močno vezana na Šk. Loko.

3. Gravitacija na osnovne šole. Ta deloma zamegli predlagano delitev na mikroregije oziroma bodoče občine, saj na osnovne šole v Šk. Loki gravitirajo učenci iz Selške doline (vključujoč Bukovico, Bukovščico, Lenart nad Lušo) in Poljanske doline (vključujoč Log nad Šk. Loko).

POSELITEV V OBČINI ŠKOFJA LOKA
 FUNKCIONALNO GRAVITACIJSKA OSMOJINA V OBLASTI

DNEVNE MIGRACIJE OSEB, KI OPRAVLJAJO POKLIC
 /POPIS 1981/

V	IZ	ŠKOFJA LOKA	GOR. VAS	POLJANE	ŽIRI	ŽELEZNIKI	DR. OBČ.	SKUPAJ	SALDO				
ŠKOFJA LOKA	6369	77%	499	26%	519	50%	73	3.7%	441	14%	1106	9006	+ 736
GOR. VAS	41	0.5%	1107	58%	86	8%	23	1.2%	4	1%	78	1333	- 548
POLJANE	19	0.2%	41	2%	388	37%	7	0.4%	0		4	459	- 576
ŽIRI	12	0.1%	133	7%	2	0.2%	1766	91%	0		150	2063	+ 123
ŽELEZNIKI	158	2%	0		2	0.2%	0		2676	83%	57	2833	- 318
DRUGE OBČ.	1672	20%	107	7%	38	4%	71	3.6%	90	17%	—	1978	- 583
SKUPAJ	8270	100%	1881	100%	1035	100%	1940	100%	3151	100%	1395		

4. Fizično-geografska regionalizacija. Ta analiza (kriterij) morda za tvorjenje lokalnih skupnosti ni neposredno pomembna, dejstvo pa je, da je fizični prostor vplival na nastanek ekonomsko-funkcijskih območij občine. Urbanisti, planerji in mnogi drugi, ki so proučevali naš prostor, se strinjajo, da (poleg drugih) lahko ločimo štiri naravne regije: Žirovsko kotlino, Poljansko in Selško dolino ter Šk. Loko z okolico. Zelo jasna naravna meja med Žirovsko kotlino in Poljansko dolino poteka v fužinarskih tesneh, med Selško dolino in Šk. Loko pa v Soteski nad Veštrom. Bolj nejasna naravna meja je med Poljansko dolino in Šk. Loko.

Zaključek

Ni dvoma da so avtorji predloga koncepta oblikovanja novih občin v Republiki Sloveniji opravili izjemno pomembno delo. Na ozemlju današnje občine Šk. Loka predlagajo pet novih občin, katerih meje bi se bolj ali manj pokrivalo z mejami nekdanjih matičnih okolišev.

Kljub temu ugotavljamo, da je dosedanja politika policentričnega prostorskega razvoja v naši občini forsirala razvoj štirih mikroregionalnih središč, s

katerimi so se prebivalci življenjsko povezali.

Na podlagi analiz in na podlagi izkušenj sosednjih držav (*kjer se zaradi lažjega reševanja komunalnih problemov že kaže tendenca večanja občin*) bi morda kazalo razmišljati o oblikovanju štirih novih občin: Šk. Loka, Železnikih, Gor. vasi in Žireh. Upravičeni pomisleki bi bili lahko pri postavljanju mej med predlaganimi občinama Šk. Loka–Železniki in Šk. Loka–Gor. vas.

Glede na možnost, ki jo predvideva zakon v zvezi z ustanovitvijo mestne občine (*občine, ki predstavljajo geografsko, gospodarsko in kulturno središče gravitacijskega območja ter imajo nad 10.000 prebivalcev*) naj bi tak status dobila bodoča občina Šk. Loka.

Vsekakor bo predlagani model razdelitve na nove občine v praksi še potrebno preverjati, dokončno pa naj bi se o tem izrekli tudi prebivalci sami.

Marjan Potočnik

Viri

Poročevalec 30-3/92 zvezek I, II
Poročevalec 6-10/92 – Predlog za izdajo zakona o lokalni samoupravi z osnutkom zakona